

Уліщенко В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕРСУБ'ЄКТНОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

У статті розкриваються концептуальні засади інтерсуб'єктного навчання української літератури, окреслюються провідні принципи і категорії, тактика обрання кореляційних пар, висвітлюються ефективні в аспекті інтерсуб'єктності прийоми навчання.

Ключові слова: інтерсуб'єктність, інтерсуб'єктна взаємодія, принципи, категорії, прийоми навчання, суб'єкт, кореляційні пари.

Поняття “інтерсуб'єктність” було введено американським психологом Дж. Брунером для назви способу пізнання “розуму” іншої людини, можливості “розібратися в ньому настільки добре, щоб допомагати один одному в конструюванні наших світів за допомогою переговорів, навчання, інкультурації...” [1]. У сучасній психології воно означає виявлення суб'єктами взаємодії налаштованості проймаються думками, емоціями, вчинками іншого, співвідносити їх із власним суб'єктним досвідом і ціннісними установками. За визначенням Г. Ковальова, *інтерсуб'єктність* – “...визнання неповторності й унікальності психічної організації кожної окремої людини, віра в позитивне і творче начало людини, її соціальну зорієнтованість” [4], на думку А. Хараша, – “умова діалогу”, “живе тіло” міжособистісного спілкування” [8].

Інтерсуб'єктність є провідною рисою особистості, адже її духовний розвиток обумовлений взаємодією з іншими, осмисленням власного життєвого досвіду і досвіду, накопиченого людством. Каналом пізнання в даному випадку виступає діалог, векторна спрямованість якого залежить від розташування полюсів комунікації.

Спроектуювавши висновки психологів на особливості сприймання поліфонічного за своєю суттю художнього тексту, вважаємо, результатом діалогу в кореляції “текст – читач” є усвідомлення останнім емоційно-ціннісної насиченості процесу “відкриття” нового – знань, умінь, установок. Саме тому *інтерсуб'єктну взаємодію* розуміємо як емоційно-ціннісний діалог суб'єктів, що ґрунтується на екзистенціально-діалогічних засадах і якому властиві визнання особистісної унікальності Іншого, перманентність (не переривається по закінченню інтеракції), багатоаспектність (торкається різних сфер інтересів), багатовекторність (має різні кореляційні складові) і смислотворчість (етична, естетична, національно-ціннісна). У процесі навчання української літератури він активується завдяки дотриманню традиційних і специфічних комунікативно-спрямованих принципів, використанню ефективних методів, прийомів і форм роботи.

Сприйняття творів мистецтва в діалозі “Я - “Ти” (інше “Я”)” збагачує соціально-культурний досвід особистості, формує комплекс естетичних потреб, налаштовує на засвоєння національних і загальнолюдських цінностей. Саме тому концептуальну основу інтерсуб'єктного навчання української літератури становить ідея організації смислопошуку, що стимулює виявлення емпатії, сповнює новими емоціями і враженнями, активізує мисленнєву діяльність.

Моделюючи комплекс навчальних ситуацій, що допомагають школярам досягнути естетичну значущість художнього твору, керуємося принципами, традиційними для методики навчання української літератури (проблемність, відповідність віковим особливостям учнів, емоційність, наочність, доступність, системність), і специфічними, комунікативно-спрямованими **принципами:**

- *інтерсуб'єктності* (здатності усвідомлювати ціннісні смисли “Я” і “Ти”);
- *інтерсуб'єктивності* (здатності усвідомлювати свою приналежність до спільноти (нації, народу), сприймати специфічно національний образ світу, народні традиції, духовні

цінності і пріоритети);

– *інтерактивності* (здатності взаємодіяти, ініціювати, підтримувати діалог, виконувати спільні завдання);

– *екзистенціальності* (здатності сприймати мистецьке явище як самобутній суб'єкт спілкування, досвід якого є цікавим і особистісно значущим, виважено і відповідально ставитися до ситуації особистісного вибору);

– *емоційності та рефлексивності* (здатності співпереживати і через зосередженість на питаннях власної екзистенції, самоаналіз знімати внутрішнє емоційне напруження, набуваючи душевного очищення, катарсису);

– *ейдетичності* (здатності візуалізувати (вербально, графічно, кольорами) власне сприйняття мистецького явища).

Методика інтерсуб'єктного навчання української літератури апелює до таких ключових **категорій**:

суб'єкт взаємодії – індивідуальність із властивим їй комплексом унікальних сутнісних рис, досвідом і здатністю до свідомого волевиявлення та відповідальності за здійснення морального вибору (відповідальність за свої вчинки). Суб'єктами взаємодії вважаємо читачів (учнів, учителя-словесника, авторів підручника), автора художнього твору, героїв-персонажів (як результат творчої і одночасно смислопошукової діяльності митця), сам текст (у його зв'язках з іншими текстами, культурними традиціями і контекстом);

– *інтерсуб'єктність* – представленість у свідомості і діяльності суб'єкта важливих для нього інтеракцій, що налаштовують на вільну, незаангажовану і навіть спонтанну реалізацію власних етико-естетичних уподобань, національно-ціннісних і творчих інтенцій, спонукають до пізнання та взаємодії з іншим (іншими) “Я”. (“Екзистенціальна парадоксальність спів-буття людей у діалозі полягає в тому, що внаслідок інтенціональної зверненості кожного співбесідника до іншої людини в кожному слові одного співбесідника [...] реально, істотно і перманентно присутня ця інша людина” [2]).

– *діалог* (взаємодія, комунікація) – спільний пошук шляхів розв'язання проблеми, супроводжуваний розширенням досвіду і набуттям нових знань і вмій;

– *компетентність* – інтегральна властивість особистості, що поєднує в собі компетенції (знання, уміння, ціннісні (поведінкові) установки), необхідні для здійснення успішної діяльності.

Запровадження методики інтерсуб'єктного навчання в основній загальноосвітній школі позитивно впливає на розвиток художньо-естетичного, асоціативно-образного та екзистенціального мислення підлітків, що виявляється:

– у специфічному сприйнятті чуттєвого образу світу, розвиненій емоційній сфері, що дозволяє органічно поєднати смисл і почуття, ідеальне й реальне (художньо-естетичне мислення);

– в умінні генерувати нові думки та ідеї, робити цікаві, навіть непередбачувані висновки й узагальнення, пропонувати оригінальні художньо-творчі продукти (асоціативно-образне мислення);

– у здатності свідомо приймати важливі етичні рішення; небайдуже, емпатійно ставитися до інших, пристрасно й зацікавлено – до життєвих викликів (екзистенціальне мислення).

Ми погоджуємося з твердженням О. Матюшкіна, що “мислення розвивається в самому процесі засвоєння й застосування знань і дій” [5; с. 82], однак вважаємо за необхідне зробити ще такий важливий акцент: опора на здобуті школярами знання та перенесення їх на нову ситуацію (новий твір) сприяє закріпленню вмій досліджувати мистецьке явище, активізує пізнавальну активність і читацький інтерес. Учень розвиває свою індивідуальність у спільному вирішенні творчих завдань, коли максимально залучається його життєвий досвід, знання. Відчуття комфорту від усвідомлення власної причетності до загальної справи, можливості обґрунтовано висловлювати особисте

бачення порушених автором проблем, апелюючи до вже здобутих знань і сформованих умінь, стимулює мисленнєву діяльність, розвиваючи її в художньо-естетичному, асоціативно-образному й екзистенціальному річищі.

Зважаючи на поліфонічність і змістову багаторівневість художнього тексту (маємо на увазі змістово-фактуальну; змістово-концептуальну та змістово-підтекстову інформацію), мистецьку апеляцію до народної духовної культури й настанову на інтерпретацію твору, процес його осягнення має враховувати *рівні, види та векторну спрямованість інтерсуб'єктної взаємодії*.

Розглядаючи діалог як процес взаємодії людини зі світом (у всьому його різноманітті), методика інтерсуб'єктного навчання стимулює комунікацію на міжособистісному, внутрішньоособистісному (рефлексивному), опосередкованому (масовому) та естетичному рівнях, що відображено в таблиці.

<i>Рівень взаємодії</i>	<i>Вид взаємодії</i>	<i>Векторна спрямованість взаємодії</i>
Міжособистісний	Зовнішній	Читач-читачі (учні, учитель, критик)
	Відкритий	Читач – оповідач, ліричний герой, персонаж Читач – автор
	Внутрішній	Автор – образи-персонажі
Внутрішньоосо- бистісний (рефлексивний)	Автокомунікація	Читач – “Я” читача
		Автор – ліричний герой Автор – персонаж (як alter ego автора, носій його ідей)
Опосередкований	Масовий	Читач – віддалені читачі (мережева взаємодія)
Естетичний	Міжмистецький	Текст літературний – текст (національний – інонаціональний, музичний, образотворчий, графічний тощо)
	Контекстуальний	Текст – контекст (біографічний, історичний, філософський, соціальний, культурний)
		Текст (традиція) – текст (новаторство) (на рівні національної літератури)

Тактика обрання кореляційних пар інтерсуб'єктної взаємодії залежить від:

- жанрово-родових особливостей мистецького явища;
- особливостей внутрішньотекстового вияву авторської суб'єктивності (адже це є підґрунтям діалогу, зорієнтованого на визначення шляхів реалізації авторського задуму, в кореляції художній текст – читач);
- сюжетно-образної структури мистецького явища;
- сформованості в учнів мовленнєво-комунікативної, художньо-читацької, етнокультурної та медіакомпетентності;
- технічних можливостей навчального закладу (для організації мережевої взаємодії);
- методичної обізнаності словесника;
- відповідної психологічно сприятливої атмосфери, комфортної для цікавої й змістовної комунікації.

З'ясуємо особливості реалізації окреслених видів інтерсуб'єктної взаємодії.

1. *Діалог читачів* (між учнями, учнями і вчителем, критиками, авторами підручників і посібників) є одним із найбільш поширених видів зовнішньої комунікації. Зазвичай він ініціюється словесником, чий життєвий і читацький досвід є більший, ніж у підлітків, і може відбуватися в формі евристичної бесіди, диспуту, дискусії, дидактичної гри, аналізу проблемної ситуації тощо.

Такий вид комунікації передбачає обмін читацькими враженнями і висновками, яких дійшов кожний із суб'єктів під час освоєння ним цілісного світу художнього твору, закарбованих у ньому національних та загальнолюдських надбань. Серед ефективних прийомів інтерсуб'єктної взаємодії на особливу увагу заслуговують *евристичні та ситуативні задачі, міні-тренінги, графічні презентації ("будмайданчик"), інсценування, дискусії* тощо. Наприклад, під час вивчення теми "Усна народна творчість" (8 клас) учням пропонується поміркувати, які художні засоби увиразнюють пісенний образ козака Сірка. Або ж пояснити своє розуміння вислову "духовна сила" і кому з героїв народних пісень вона властива.

Організація цікавого та змістовного діалогу читачів потребує від словесника:

- підготовки цікавих проблемних запитань, що спонукатимуть учнів до обговорення;
- надання уваги кожному читацькому судженню (доцільно фіксувати на дошці повторювані думки з метою їх подальшого ранжування);
- залучення учнів-читачів до порівняння різних думок, серед яких може бути думка вчителя, авторів підручника, критиків;
- надання постійної уваги культурі спілкування (толерантності, умінню слухати іншого, коректно та грамотно висловлювати своє судження).

2. *Діалог читача з героями твору, оповідачем, автором* є одним із важливих видів інтерсуб'єктної взаємодії, що допомагає реципієнту розкрити для себе неординарність і унікальність "Іншого", відмінного від мого "Я". Основою такого діалогу є текст і взаємна налаштованість комунікантів, а серед найбільш поширених прийомів – *вербальна візуалізація* (складання портретної, психоемоційної характеристики героя), *графічна візуалізація* (візуально-смілова презентація), *словникова робота* (наприклад, аналіз використання лексем), *листування* (написання листа герою, автору, віддаленому читачу тощо), *рольове перевтілення і самопрезентація* (від першої особи), *презентація героя читачем* тощо.

Наприклад, вивчаючи диптих Л. Костенко "Чайка на крижині" (7 клас), пропонуємо учням зосередитись на читацьких враженнях і описати ліричного героя поезії таким, яким він постав у їхній уяві. Далі, звернувшись до слів "дивна людина", радимо школярам дібрати синоніми до слова *дивний* і поміркувати, у чому, на думку ліричного героя, полягає дивакуватість людини.

Або ж, вивчаючи оповідання В. Винниченка "Федько-халамидник" (6 клас), з метою стимулювання діалогу між читачем і героєм рекомендуємо такі завдання:

– Яким постав у вашій уяві Федько? Охарактеризуйте героя оповідання, використовуючи найбільш влучні з поданих слів: *акуратний, балакучий, життєрадісний, зарозумілий, зухвалий, лукавий, різкий, рішучий, прудкий, уїдлиий, упертий, щирий, шанобливий*.

– Які риси характеру, властиві Федькові, ви вважаєте найважливішими і чому?

– Чи погоджуєтеся ви з авторською оцінкою героїв твору і способом вирішення порушених проблем?

– Уявімо, що до вашого класу прийшов новенький хлопець, який за своєю вдачею схожий на Федька. Як склалися б ваші стосунки – чи стали б ви друзями, приятелями, чи зовсім уникали б спілкування? Поясніть свої міркування.

Наведені запитання налаштовують читачів, уникаючи формалізму, замислитися над такими важливими життєвими категоріями, як "екзистенційний вибір", "зрада", "самопожертва", творчо підійти до аналізу образу-персонажу. Виявляючи симпатію до Федька, захоплюючись сміливістю героя оповідання та готовністю до самопожертви, більшість учнів хотіли б з ним приятелювати (але не дружити!) через непередбачуваність поведінки і настирність хлопця.

3. *Діалог автора з героями твору* має важливе значення для розкриття творчого задуму митця. На жаль, як свідчить практика, словесники не часто спонукають школярів

замислитися над авторським ставленням до зображуваного, оцінками вчинків героїв і взагалі над метою написання твору. Проте увага до авторської присутності в творі є конче потрібною, бо саме йому належить текст як запрошення до комунікації, гри уяви, фантазії та творчості. Створена силою уяви митця віртуальна реальність тексту осмислюється реципієнтом і, трансформуючись завдяки зустрічі з його особистісними смислами, досвідом, стає надбанням його свідомості. Ця етико-естетична “ірреальність” є потужним стимулом до міркувань, сумнівів, аналізу, рефлексії.

Діалог з автором винятково важливий для всіх творів незалежно від їх жанрово-родової приналежності, обсягу, особливостей вивчення (навіть за умови самостійного читання). Стимулювати інтерсуб’єктну взаємодію можуть такі прийоми: *передбачення* (пояснення мети написання твору відбувається до початку його аналізу), *словникової роботи* (аналіз мовлення персонажів), *аналіз портретних характеристик героїв, співтворчість* (дописування ситуацій, увиразнення характеристик) тощо.

Починаючи з 5 класу, звертаємо увагу учнів на слово митця, аби школярі могли відчутти особистість, що промовляє до нас, заохочує до мистецької “гри” і хоче почути нашу думку. Так, під час вивчення казки І. Франка “Фарбований Лис” (5 клас) пропонуємо підліткам такі завдання:

– Поміркуйте, з якою метою Іван Франко розповів казку про Лиса Микиту. Над чим спонукає замислитися читача?

– Як Іван Франко зобразив лісове товариство? Які риси лісового товариства письменник особливо увиразнив, навіть перебільшив? Чому?

– Яким, на вашу думку, є авторське ставлення до образів-персонажів казки? Своє міркування аргументуйте, навівши приклади з тексту.

– Узявши за основу авторську характеристику одного з героїв казки (портрет, особливості мовлення, рухів тощо), доповніть її виразними деталями, “домалюйте”.

Ці та інші завдання спонукають читачів замислитися над порушеними автором проблемами моральності, зосереджують увагу на формі й засобах реалізації задуму митця.

4. *Автокомунікація* (діалог читача зі своїм внутрішнім “Я”, автора з оповідачем, поета з ліричним героєм (як своїм alter ego)) є надзвичайно важливим видом інтерсуб’єктної взаємодії, що поглиблює розуміння реципієнтом власних висновків і очікувань від зустрічі з Іншим, спонукає замислитися про особливості емоційного впливу твору мистецтва.

Унаочнити такий вид діалогу, зробити його виразнішим і зрозумілішим допомагають прийоми *ейдетичні* (наприклад, побудова асоціативних рядів, створення квіпу як смислової домінанти спілкування суб’єктів), *листування, схематизації, емпатійної рефлексії* (вживання в образ через самопізнання, ревізію й аналіз власних емоцій і почуттів) тощо. Для прикладу наведемо завдання, які налаштовують учнів-читачів на самопізнання, зосереджують на емоціях, що виникли під час аналізу тексту.

– Над чим спонукала мене замислитися казка про Лиса Микиту? (І. Франко, “Фарбований Лис”, 5 клас);

– Які асоціації, асоціативні образи виникли у вас під час читання казки? (В. Королів-Старий, “Хуха-Моховинка”, 5 клас);

– Які роздуми про долю України, наведені в казці “Запорожці”, особливо зацікавили вас? Чому? Як, на вашу думку, ці роздуми пов’язані з сучасною Україною? (І. Нечуй-Левицький “Запорожці”, 5 клас).

– З якою метою поетеса розповіла нам про мрії ліричної героїні стати піснею? Можливо, це пов’язано з її внутрішнім станом, з її переживаннями: “Лунали б тоді мої мрії і щастя моє таємне?” Висловіть свої міркування. (Леся Україна, “Хотіла б я піснею стати...”, 8 клас)”.

5. *Опосередкована інтерсуб’єктна взаємодія читача з віддаленими читачами через мережу Інтернет* є новим, проте надзвичайно цікавим видом комунікації. Особливістю

такого спілкування є відсутність безпосереднього контакту, тому учні-читачі висловлюються незакомплексовано, їхні міркування наближені до реальних (не гіпотетичних!) оцінок, висловлюваних зазвичай під час очного спілкування добрим знайомим, яким вони довіряють. Чи не головною проблемою масової комунікації з використанням мережі Інтернет сьогодні залишається її недостатня методична розробленість та брак технічних можливостей для активного запровадження.

Ураховуючи психологічний аспект інтерсуб'єктності підліткового віку, у навчанні української літератури у 5-8 класах застосовуємо листування (e-mail), створення мультимедійних презентацій, обговорення актуальних питань за допомогою Skype та критичний аналіз інформації, розміщеної на сайтах, присвячених творчості письменника або літературному твору. Активізація такого типу взаємодії потребує розроблення дидактичних ігор через Інтернет, визначення переліку тем для виконання мультимедійного проекту, підготовки медіа-подорожей тощо. Про це йдеться в наших публікаціях [6, 7].

6. Серед зазначених видів діалогу на особливу увагу заслуговує *міжмистецький*. Він дозволяє учню-читачу виявити оригінальні підходи у висвітленні схожих проблем і образів, розкрити унікальність самопрезентації митця в осмисленні національного образу світу. Налаштувати читача на розуміння інтерсуб'єктної взаємодії текстів національної та інонаціональної літератури (або ж тексту літературного і музичного) допомагають завдання на кшталт:

– Чи можна говорити про спорідненість художніх образів – Роксолани (повість О. Назарука “Роксолана”) та Марусі Богуславки (“Дума про Марусю Богуславку”)?

– Які риси є спільними для епічних творів – “Пісня про Роланда” і “Слово про похід Ігорів”? (8 клас)

– Уявіть, що на астероїді GS відбулася зустріч Планетника і Маленького Принца. Як ви вважаєте, чи подружилися б вони? (Б. Харчук, “Планетник”, 7 клас).

Завдання такого типу в контексті вивчення української літератури в 5-8 класах вважаємо складними, адже вони передбачають не тільки аналіз окремих особливостей (висвітлення проблем, жанру, унікальності художнього образу тощо), а порівняння, узагальнення вже зроблених висновків та обґрунтування на їх основі нового, підсумкового висновку. Презентація результатів виконання такого завдання потребуватиме від читача риторичних умінь, зокрема вміння аргументовано доводити свою думку, апелювати до двох творів мистецтва, порівнюючи і аналізуючи важливу інформацію.

7. Без відновлення *контекстуального виду інтерсуб'єктної взаємодії* (на рівні тексту й контексту (біографічного, історичного, філософського, соціокультурного) іноді важко дешифрувати авторський задум. Наприклад, зрозуміти “Ірій” В. Дрозда, або “Летять журавлі” В. Стельмаха безвідносно до біографічного контексту доволі складно. А зрозуміти “Слово про похід Ігорів” відірвано від історичного контексту практично неможливо. Отже, цей вид інтерсуб'єктної взаємодії в контексті вивчення української літератури в 5-8 класах має факультативний статус, набуваючи обов'язкового лише в окремих випадках.

Інтерсуб'єктне навчання української літератури в основній загальноосвітній школі (5-8 класи) сприяє розумінню поліфонічної сутності художнього тексту, його експресивного та етико-естетичного багатоголосся (на внутрішньому та зовнішньому рівні), ураховує особливості вікової психології, рівень читацької культури учнів, провідний тип інтелекту, домінанту сприйняття, акцентує увагу на українських ментальних історико-культурних цінностях.

Використана література:

1. Брунер Дж. Торжество разнообразия: Пиаже и Выготский / перевод с англ. С. Степанов. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.psychology-online.net/articles/doc-663.html>

2. Дьяконов Г. В. Проблема общения и взаимодействия: диалогический подход // Соціальна психологія. – № 3 (5). – 2004. – С. 82-97.
3. Ермоленкина Л. И. “Диалог как дискурсообразующий фактор информационного радио” С. 19 Филология, 30 апреля 2009 г. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/325/image/325-018.pdf>
4. Ковалев Г. А. Три парадигмы в психологии – три стратегии психологического воздействия // Вопросы психологии. – 1987. – № 3. – С. 41-49.
5. Матюшкин А. М. Проблемные ситуации в мышлении о обучении. – М. : Издательство “Педагогика” Академия педагогических наук СССР, 1972. – 168 с.
6. Улищенко В. В. Використання дидактичних ігор у заочному форматі спілкування // Теоретична і дидактична філологія : збірник наукових праць (Матеріали Всеукраїнської конференції “Діалогічні аспекти науково-педагогічної спадщини видатних українських дидактів-філологів”). – Випуск 5. – К. : Міленіум, 2008. – 314 с. – С. 163-172.
7. Улищенко В. В. Не бійтеся заглядати... в Інтернет (Опосередковане спілкування вчителя та учнів на сучасному уроці літератури) // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях і колегіумах. – 2008. – № 4. – С. 28-34.
8. Хараш А. У. Личность, сознание и общение: к обоснованию интерсубъективного подхода в исследовании коммуникативных воздействий // Психолого-педагогические проблемы общения / под ред. А. А. Бодалева. – М. : НИИ ОПП АПН СССР, 1979. – С. 17-35. – С. 226. – [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://psychlib.ru/mgppu/hre/hre-216.htm>.

Улищенко В. В. Концепция интерсубъектного обучения украинской литературе.

В статье раскрываются концептуальные принципы интерсубъектного обучения украинской литературе, очерчиваются ведущие принципы и категории, тактика избрания корреляционных пар, освещаются эффективные в аспекте интерсубъектности приемы обучения.

Ключевые слова: *интерсубъектность, интерсубъектное взаимодействие, принципы, категории, приемы обучения, субъект, корреляционные пары.*

Ulischenko V. V. Conception of intersubject studies of Ukrainian literature.

Conceptual principles of intersubject studies of Ukrainian literature open up in the article, leading principles and categories, tactic of electing of cross-correlation pair, are outlined, the effective light up in an aspect intersubject receptions of studies.

Keywords: *intersubject, intersubject co-operation, principles, categories, receptions of studies, subject, cross-correlation pair.*

Фіногенов Ю. С.

Національний університет оборони України

ЗАХОДИ

**ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ОСНОВ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

Враховуючи вимоги військової реформи до системи фізичної підготовки Збройних Сил України, слід розглянути фактори, які впливають на ефективність організаційних основ процесу фізичної підготовки військовослужбовців та заходи щодо їх вдосконалення.

Ключові слова: *фізична підготовка, професійна діяльність, професійні завдання.*

Сучасний стан та перспективи розвитку способів і форм ведення збройної боротьби та їх застосування, професіоналізація армії свідчать про постійне зростання значення та ролі людського фактора, на сучасному етапі реформування Збройних Сил України. Україна, як миролюбна держава не висуває територіальних претензій до інших держав, водночас не визнає жодних претензій до себе і завжди рішуче захищатиме суверенітет, територіальну цілісність та недоторканість своїх державних кордонів. Її політика у сфері безпеки і оборони є відкритою, послідовною та прогнозованою.

Організаційні основи системи фізичної підготовки військ мають теоретичне та